

Protokół z posiedzenia Komisji Habilitacyjnej

powołanej przez Komisję Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinach archeologia i filozofia w postępowaniu w sprawie nadania Panu Pawłowi Grabarczykowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie filozofia

Posiedzenie Komisji odbyło się w dniu 25 lutego 2021 roku o godzinie 15.00 w aplikacji Microsoft Teams. Powołana w dniu 22 października 2020 roku przez Komisję Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinach archeologia i filozofia komisja habilitacyjna w postępowaniu w sprawie nadania Panu Pawłowi Grabarczykowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie filozofia, działała w składzie:

Przewodniczący komisji	prof. dr hab. Tadeusz Szubka US
Recenzentka	dr hab. Katarzyna Kijania-Placek prof. UJ
Recenzent	prof. dr hab. Jacek Paśniczek UMCS
Recenzentka	prof. dr hab. Urszula Żegleń UMK
Recenzentka	prof. dr hab. Joanna Odrowąż-Sypniewska UW
Sekretarz komisji	dr hab. Artur Banaszkiewicz prof. UŁ
Członek komisji	dr hab. Tomasz Sieczkowski UŁ

Komisja obradowała w pełnym składzie.

Przewodniczący komisji zaproponował przyjęcie następującego porządku obrad:

- 1) Otwarcie posiedzenia komisji i przyjęcie porządku obrad,
- 2) Otwarcie przez przewodniczącego dyskusji,
- 3) Prezentacja konkluzji recenzji,
- 4) Odpowiedzi habilitanta na pytania stawiane przez członków komisji,
- 5) Wykład habilitanta,
- 6) Wnioski komisji,
- 7) Głosowanie nad wnioskiem o wyrażenie opinii w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego,
- 8) Zamknięcie obrad.

Działając na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce komisja habilitacyjna wzięła pod uwagę:

- 1) osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy,
- 2) aktywność naukową habilitanta, o której mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 3 ustawy:
 - Monografie, publikacje naukowe w czasopismach międzynarodowych lub krajowych,
 - Informację o członkostwie w redakcjach naukowych monografii,
 - Wystąpienia plenarne i konferencyjne,
 - Informację o uczestnictwie w pracach zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych,
 - Liczbę cytowań (z uwzględnieniem autocytowań),
 - Indeks Hirscha,
 - Informację o liczbie punktów MNiSW.
- 3) osiągnięcia dydaktyczne, popularyzatorskie i organizacyjne:
 - Informację o uczestnictwie w programach europejskich lub innych programach międzynarodowych,
 - Informację o udziale w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji krajowych i międzynarodowych,
 - Członkostwo w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism,
 - Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych,
 - Działalność dydaktyczno-popularyzatorska,
 - Informację o uczestnictwie w zespołach oceniających wnioski o finansowanie badań, wnioski o przyznanie nagród naukowych, wnioski w innych konkursach mających charakter naukowy lub dydaktyczny,
 - Informację o odbytych stażach w instytucjach naukowych lub artystycznych,
 - Informację o recenzowanych pracach naukowych lub artystycznych.

Podstawą oceny dokonań wymienionych w pkt. 1-3 były:

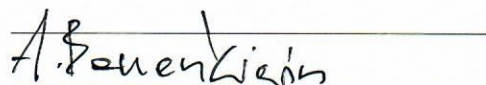
1. Monografia pod tytułem:
Directival Theory of Meaning. From Syntax and Pragmatics to Narrow Linguistic Content,
Springer 2019,

2. Sporządzony przez habilitanta autoreferat i zestawiony przez niego wykaz i wybór reprezentatywnych publikacji oraz pozostałych form aktywności naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej,
3. Sporządzone przez recenzentów oceny osiągnięć.

Przewodniczący komisji
prof. dr hab. Tadeusz Szubka

Sekretarz komisji
dr hab. Artur Banaszekiewicz prof. UŁ

Uchwała Komisji Habilitacyjnej
z dnia 25 lutego 2021 roku
w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego
Panu dr. Pawłowi Grabarczykowi
w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie filozofia.

Działając na podstawie powołania Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinach archeologia i filozofia, z dnia 22.10.2020 roku; art. 221 ust. 10 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 ze zm., zwanej dalej Ustawą 2.0), w związku z § 31 ust 1. Statutu Uniwersytetu Łódzkiego z dnia 27 maja 2019 r. ze zm., oraz regulaminu określającego szczegółowy tryb postępowania w sprawie nadania stopnia doktora i doktora habilitowanego w Uniwersytecie Łódzkim, stanowiącego załącznik do uchwały Senatu UŁ nr 660, z dnia 27 stycznia 2020 r., uwzględniającego zmiany wprowadzone uchwałą Senatu UŁ nr 787, z dnia 6 lipca 2020 r. (zwanego dalej regulaminem),

komisja habilitacyjna w składzie:

- 1) prof. dr hab. Tadeusz Szubka – przewodniczący komisji,
- 2) dr hab. Katarzyna Kijania-Placek prof. UJ – recenzentka komisji,
- 3) prof. dr hab. Jacek Paśniczek – recenzent komisji,
- 4) prof. dr hab. Urszula Żegleń – recenzentka komisji,
- 5) prof. dr hab. Joanna Odrowąż-Sypniewska – recenzentka komisji,
- 6) dr. hab. Tomasz Sieczkowski – członek komisji,
- 7) dr hab. Artur Banaszkiewicz prof. UŁ – sekretarz komisji,

I.

Biorąc pod uwagę osiągnięcia naukowe i dydaktyczne habilitanta, przedstawione przez recenzentów opinie, przeprowadzone kolokwium habilitacyjne, po dyskusji, komisja podjęła uchwałę o wystąpieniu do Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinach archeologia i filozofia z wnioskiem o nadanie **doktorowi Pawłowi Grabarczykowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie naukowej filozofia.**

II.

Zgodnie z art. 221 ust. 9a Ustawy 2.0, oraz § 12 ust. 8 i 10 regulaminu, w dniu 25 lutego 2021 roku zostało przeprowadzone kolokwium habilitacyjne, przy użyciu środków komunikacji elektronicznej, zapewniających transmisję kolokwium w czasie rzeczywistym między jego uczestnikami, oraz wielostronną komunikację w czasie rzeczywistym, w ramach której uczestnicy kolokwium mogli swobodnie wypowiadać się w jego toku.

III.

Głosowanie miało charakter jawny.

Uprawnionych do głosowania	7 osób
Oddano głosów	7
Głosów nieważnych	0
Głosów ważnych	7

W tym:

- za nadaniem stopnia naukowego doktora habilitowanego (TAK): 7
- o odmowie nadania stopnia naukowego doktora habilitowanego (NIE): 0
- wstrzymujących się od głosu: 0

IV.

Podjęta przez komisję habilitacyjną uchwała, zgodnie z art. 221 ust. 10 Ustawy 2.0) ma dla Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinach archeologia i filozofii **status opinii**.

Podpisy członków komisji:

- 1) przewodniczący komisji
prof. dr hab. Tadeusz Szubka

- 2) recenzentka komisji
dr hab. Katarzyna Kijania-Placek prof. UJ

- 3) recenzent komisji
prof. dr hab. Jacek Paśniczek

4) recenzentka komisji
prof. dr hab. Urszula Żegleń

Urszula Żegleń

5) recenzentka komisji
prof. dr hab. Joanna Odrowąż-Sypniewska

Joanna Odroważ-Sypniewska

6) członek komisji
dr. hab. Tomasz Sieczkowski

Tomasz Sieczkowski

7) sekretarz komisji
dr hab. Artur Banaszek prof. UŁ

A. Banaszek

UZASADNIENIE

1. Informacje ogólne

Dr Paweł Grabarczyk studia filozoficzne w Uniwersytecie Łódzkim ukończył w 2002 roku. Stopień doktora nauk humanistycznych uzyskał na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego w roku 2007 na podstawie rozprawy pt.: *Eksplikacja i destrukcja pojęcia znaczenia wyrażeń w filozofii XX wieku* (promotor: prof. dr hab. Adam Nowaczyk). Po obronie doktoratu został zatrudniony na stanowisku adiunkta w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Łódzkiego, gdzie pracuje do dzisiaj. W latach 2006-2011 pracował również jako wykładowca w Polskim Uniwersytecie Wirtualnym. Od 2017 r. do momentu składania wniosku habilitacyjnego dr Grabarczyk zatrudniony był także jako badacz typu post-doc na IT University of Copenhagen.

2. Główne osiągnięcia habilitacyjne

Osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy, czyli monografia:
1 publikacja,

3. **Aktywność naukowa habilitanta**, o której mowa w art. w art. 219 ust. 1 pkt. 3 ustawy:

- 1) Monografie, publikacje naukowe w czasopismach międzynarodowych lub krajowych: 7 monografii, 8 rozdziałów w monografiach, 25 artykułów,
- 2) Informacja o członkostwie w redakcjach naukowych monografii: 2,
- 3) Wystąpienia plenarne i konferencyjne: 19,
- 4) Informacja o uczestnictwie w pracach zespołów badawczych realizujących projekty finansowane w drodze konkursów krajowych lub zagranicznych: 2,
- 5) Liczba cytowań: 92 (z uwzględnieniem autocytowań 106), za Gogle Scholar,
- 6) Indeks Hirscha: 5,
- 7) Informacja o liczbie punktów MNiSW: 652.

4. Osiągnięcia dydaktyczne, popularyzatorskie i organizacyjne

- 1) Informacja o uczestnictwie w programach europejskich lub innych programach międzynarodowych: 1,

- 2) Informacja o udziale w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji krajowych i międzynarodowych: 3,
- 3) Członkostwo w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism: 2,
- 4) Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych: 4,
- 5) Działalność dydaktyczno-popularyzatorska: promotor kilkunastu prac magisterskich i licencjackich,
- 6) Informacja o uczestnictwie w zespołach oceniających wnioski o finansowanie badań, wnioski o przyznanie nagród naukowych, wnioski w innych konkursach mających charakter naukowy lub dydaktyczny: 1,
- 7) Informacja o odbytych stażach w instytucjach naukowych lub artystycznych: 1,
- 8) Informacja o recenzowanych pracach naukowych lub artystycznych: 2.,

5. Recenzenci przedstawili następującą ocenę dorobku dr Pawła Grabarczyka

A) Ocena dorobku i aktywności naukowej:

Prof. Urszula Żegleń, oceniając główne osiągnięcie habilitacyjne, stwierdziła, że „monografia zawiera badania Habilitanta z filozofii języka dotyczące dyrektywnej teorii znaczenia. Obejmuje dokładnie określony zakres zadań, do których należy: (1) zbadanie dyrektywnej teorii znaczenia Kazimierza Ajdukiewicza w szerokim kontekście późniejszych teorii dyrektywalnych, jak i aktualnych teorii znaczenia, które można z nią porównać, (2) określenie wymagań jakie powinna spełniać dyrektywalna teoria znaczenia i również pod tym kątem zbadanie teorii Ajdukiewicza, (3) rozwinięcie nowej dyrektywnej teorii znaczenia inspirowanej teorią Ajdukiewicza, którą jakkolwiek Habilitant uznał za nowatorską, to jednak nie rozwiniętą dostatecznie i mającą pewne braki i wadliwości, jakie należy usunąć i rozwiązać problemy stawiane teoriom dyrektywalnym w taki sposób, by (4) ta nowa teoria była adekwatna dla języków naturalnych (a nie tylko naukowych, jak w przypadku teorii Ajdukiewicza). Te zadania zostały sformułowane problemowo tworząc ambitny program badawczy filozofii języka i program ten został z powodzeniem zrealizowany.” Zdaniem recenzentki można tu mówić o realizacji pewnego programu badawczego, „ponieważ dla realizacji zadań nakreślona została rama badawcza z odpowiednimi założeniami, charakterystyką podstawowych terminów, określoną metodą do poszukiwania rozwiązań kluczowych problemów znaczenia językowego w

teorii dyrektywnej.” Prof. Żegleń w swej recenzji zauważa, iż „jak zadeklarował sam Autor, chciał on przybliżyć koncepcję Ajdukiewicza i pokazać jej potencjał badawczy, gdyż jego zdaniem nie jest ona wystarczająco znana w świecie, a uznał, że jest to pierwsza dyrektywalna teoria znaczenia, poprzedzająca znacznie teorię Ludwiga Wittgensteina (znaczenia jako użycia), jak i teorię dyspozycyjną Quine’a. Grabarczyk nie stawiał sobie jednak za cel pisanie pracy przeglądowej czy będącej kolejnym przyczynkiem do badań nad tradycją polskiej szkoły analitycznej, lecz włączył teorię Ajdukiewicza w szeroki i zróżnicowany kontekst współczesnych badań. Takie autorskie ujęcie koncepcji Ajdukiewicza zasługuje w pełni na uznanie. Jest to ujęcie nowatorskie, nadające również nową interpretację teorii Ajdukiewicza, która odczytana została jako pierwsza teoria semantyki roli funkcjonalnej (łączącej znaczenie wyrażenia z jego rolą pełnioną w wyniku stosowania reguł językowych, tyle że dyrektywy traktuje Habilitant jako subclassę reguł stosowanych przez użytkowników języka). Przy takim odczytaniu teorii Ajdukiewicza uzasadniona jest jej analiza w bogatym kontekście współczesnych funkcjonalnych teorii znaczenia, począwszy od klasycznej już teorii Sellarsa. W dalszych rozważaniach, odniesionych do zmodyfikowanej nowej wersji teorii dyrektywnej znaczenia Habilitant konsekwentnie szukał analogii z późniejszymi semantykami roli funkcjonalnej, by zbadać na ile da się w nich rozwiązać problemy stawiane dyrektywalnym teoriom znaczenia. Jak widać z wcześniejszego przeglądu, Autor niezwykle szeroko przedstawił mapę teorii współczesnych. Można by nawet powątpiewać, czy dla osiągnięcia głównego celu pracy w postaci tej zmodyfikowanej czy już nowej teorii nie jest on zbyt szeroki (skoro znalazła się w nim i semiotyka de Saussure’a), mimo że w każdej z omawianych teorii Habilitant doszukiwał się jakichś analogii z teorią Ajdukiewicza. [...] Do podkreślenia jest tu erudycja Habilitanta, znakomita znajomość światowej literatury i umiejętność prowadzenia debaty z włączeniem nowych wartościowych podejść polskich autorów (m.in. Ryszarda Wójcickiego, Adama Nowaczyka, a szczególnie Wojciecha Buszkowskiego w analizie pojęcia synonimiczności u Ajdukiewicza)”. Podsumowując swoją ocenę monografii dr. Grabarczyka, prof. Żegleń stwierdza: „**Monografia Pawła Grabarczyka zasługuje jak najbardziej na wysoką ocenę pozytywną**. Do osiągnięć badawczych Grabarczyka przedstawionych w monografii należy:

- (1) nowatorska interpretacja dyrektywnej teorii znaczenia Ajdukiewicza jako pierwszej semantyki roli funkcjonalnej oraz pierwszej semantyki niereferencyjnej.

- (2) opracowanie nowej dyrektywnej teorii znaczenia jako teorii języków naturalnych (otwartych), dla których możliwe jest modelowanie zmian znaczeniowych (co zostało uzyskane przez wprowadzenie nowych definicji synonimiczności, znaczenia językowego i przekładu w skonstruowanych matrycach językowych);
- (3) potraktowanie nowej dyrektywnej teorii znaczenia jako „semantyki prohibicyjnej” zawierającej „wąskie znaczenie” w sensie środowiskowym, czyli niezależne od otoczenia i jako takie nie ustala odniesień (referencji), dyrektywy znaczeniowe zaś wskazują na granice użycia wyrażenia w określonym typie języka, co pozwala uniknąć niewłaściwego użycia;
- (4) rozwinięcie podejścia pragmatycznego nowej dyrektywnej teorii znaczenia, przedstawienie empirycznych kryteriów doboru dyrektyw znaczeniowych jako rozpoznawanych w ich funkcjonowaniu w społeczności językowej, do której należy użytkownik języka;
- (5) rozwiązanie (w pewnym stopniu) problemu kompozycyjności i przynajmniej częściowej ekstrapolacji znaczeń, ograniczając konsekwencje holizmu przez przyjęcie jedynie jego wersji modularnej;
- (6) wskazanie na dalsze perspektywy badawcze, w których możliwe jest połączenie z innymi podejściami zarówno z teorią referencji (tyle że jak zaznaczono powyżej, niezależną od znaczenia językowego), jak i z teorią prawdy; możliwe różne podejścia wymagają też odróżnienie wymiarów badań; wskazanie na możliwe aplikacje poprzez pokazanie pewnych analogii między tą nową teorią a tworzonymi programami semantyki sieciowej (*wordnets*) dla języków naturalnych.”

W podsumowaniu swojej oceny głównego osiągnięcia habilitanta recenzentka stwierdza, **„że monografia Pawła Grabarczyka należy do najbardziej kompleksowych prac traktujących o dyrektywnej teorii znaczenia, jak i najbardziej kompleksowo omawia teorię znaczenia Kazimierza Ajdukiewicza, a dostarczając nowej propozycji badawczej, zarysowując dla niej śmiało dalsze perspektywy badawcze stanowi istotny wkład nie tylko do badań z filozofii języka, ale i badań interdyscyplinarnych języka z pozycji lingwistyki filozoficznej, jak i formalnej (logicznej i matematycznej)”**.

Oceniając pozostały dorobek naukowy habilitanta, prof. Żegleń stwierdziła, że „dorobek naukowy Pawła Grabarczyka obejmuje prace z filozofii języka, semiotyki, filozofii umysłu,

filozofii informatyki i teorii gier, kognitywistyki i pojedyncze z filozofii społecznej i filozofii religii, jak i z pogranicza dyscyplin czy łączących dyscypliny z różnymi obszarami (jak np. filozofię z literaturą oraz filozofię z technologią cyfrową). Jest to rozległy teren badań, mających także charakter interdyscyplinarny, a nawet i transdyscyplinarny (w przekroczeniu granic dyscyplin dla nowego obszaru badań). Publikacje Grabarczyka mają nie tylko zasięg ogólnopolski, ale i międzynarodowy. Do każdej z wymienionych dyscyplin wnoszą nowe treści, a w filozofii również wartościowe są prace Habilitanta o charakterze przeglądowym, gdzie omawiane zagadnienia ukazane są w szerszym kontekście z bogatymi odniesieniami do najnowszej literatury i własnym ujęciem autorskim. Najbardziej znaczący dorobek Habilitanta dotyczy zagadnień językowych, zwieńczonych autorską koncepcją teorii dyrektywnej znaczenia. Problem znaczenia i odniesienia jest przedmiotem badań Grabarczyka w całej jego twórczości, poczynając od prac bardziej analitycznych czy przeglądowych aż do coraz bardziej twórczych. [...] Badania z filozofii języka łączy Grabarczyk z zagadnieniami badanymi w epistemologii i filozofii umysłu, a dziś także w kognitywistyce. Wyniki badań publikuje głównie w tekstach o charakterze analitycznym. Jest tu wiele wartościowych prac, w których dokonuje dalszych eksplikacji pojęciowych. Poza eksplikacją pojęcia znaczenia i odniesienia, którym to pojęciom poświęca najwięcej miejsca w swoich analizach, na uwagę zasługują też teksty Grabarczyka dotyczące eksplikacji pojęć używanych w opisach percepcji wzrokowej, jak i ważna nie tylko w filozofii języka, ale szczególnie doniosła dla badań w psychologii poznawczej i kognitywistyki eksplikacja kategoryzacji i konceptualizacji. Te teksty analityczne Grabarczyka mają też bogate odniesienia do badań empirycznych. Tam gdzie możliwa jest aplikacja, Grabarczyk przeprowadza analizy w taki sposób, by miały zastosowanie empiryczne”. W konkluzji swej oceny dorobku naukowego prof. Żegleń stwierdza: „Na pozytywne odnotowanie w ocenie działalności naukowej Habilitanta zasługuje również jego aktywność konferencyjna, udział w 17 konferencjach krajowych i międzynarodowych, odbywających się także poza Europą (m.in. Japonii, Hong Kongu). Były to konferencje filozoficzne, językoznawcze, kognitywistyczne i gier cyfrowych. W autoreferacie wymienia te ważniejsze konferencje, wśród który są i te, w jakich uczestniczył jako *quest speaker*.”

Prof. Jacek Paśniczek, oceniając w swej recenzji główne osiągnięcie habilitacyjne dr Grabarczyka, stwierdził, że „Nie ulega wątpliwości, że praca *Directival Theory of Meaning. From Syntax and Pragmatics to Narrow Linguistic Content* jest pracą wybitną. Jej Autor po

pierwsze wykazał się ogromną wiedzą dotyczącą współczesnych filozoficznych i kognitywistycznych teorii języka. Dużą jego zasługą jest obszerna prezentacja i analiza teorii znaczenia Ajdukiewicza, co wobec faktu, że monografia jest w języku angielskim i wydana w dobrym wydawnictwie, sprawia, że będzie łatwo dostępna dla szerokiego międzynarodowego grona czytelników zainteresowanych filozofią języka. Monografia wyróżnia się dobrym stylem, analizy i rozumowania są klarowne. Strona edytorska jest bez zarzutu, a poprzedzanie rozdziałów ‘abstraktami’ (lub ‘wstępami’ i ‘przeглядami’), zaś kończenie rozdziałów ‘konkluzjami’ niewątpliwie ułatwia potencjalnemu czytelnikowi śledzenie wywodów. Dyskusyjne jest jedynie umieszczanie po każdym rozdziale osobnej bibliografii. Monografia dra Grabarczyka nie ma jedynie charakteru sprawozdawczego. Nawet, gdy omawia koncepcję Ajdukiewicza, czyni to w sposób krytyczny. Ale najważniejszą zaletą pracy jest zaproponowanie własnej, udoskonalonej w stosunku do pierwowzoru teorii semantycznej. Teoria ta zachowuje pewne możliwe interpretacje DTM, ale jednocześnie, nawiązując do współczesnej problematyki teorii znaczenia, twórczo rozwija tę teorię. Kulminacją nowej teorii nDTM jest podanie definicji matrycy językowej, definicji znaczenia wyrażeń oraz tłumaczenia. Warto podkreślić, że Autor nie uchyla się od przyznania, że ta teoria, chociaż uważana za lepszą od oryginału, posiada wady (nDTM spełnia więcej dezyderatów stawianych przed teorią znaczenia niż DTM).”

Zdaniem recenzenta „dr Grabarczyk często nazywa DTM semantyką, chociaż zdaje sobie sprawę, że może to budzić zastrzeżenia. Wydaje się, że DTM jest bardziej pragmatyką niż semantyką, tą drugą tylko wtedy, gdy zgadzamy się na utożsamienie semantyki z teorią znaczenia. A przecież pojęcie semantyki na ogół zawiera takie składniki jak referencyjność, kompozycyjność, warunki prawdziwości. Zarówno DTM jak i nDTM tych składników nie zawiera – teorie te są niereferencyjne (nie ma w nich pojęcia referencji), niekompozycyjne (znaczenie jest definiowane tylko dla wyrażeń prostych), jak również ‘semantyki’ te nie są oparte na warunkach prawdziwości. Dr Grabarczyk próbuje jakoś to tłumaczyć, ale też bez przekonania (np. problem, czy dyrektywy wyrażeń złożonych miałyby być pochodnymi w stosunku do dyrektyw wyrażeń prostych). Sugeruje, że niereferencyjność mogłaby mieć zastosowanie do analiz dyskursu fikcjonalnego. Z tym trudno byłoby mi się zgodzić. Próby niereferencyjnych analiz fikcji w zasadzie się nie powiodły [...]”

Omawiając pozostały dorobek naukowy habilitanta prof. Pańniczek stwierdza: „w kręgu zainteresowań Kandydata oprócz filozofii języka znajduje się m.in. filozofia umysłu, sztuczna inteligencja, kognitywistyka, epistemologia, wirtualna rzeczywistość, teoria gier cyfrowych, i te

zainteresowania znajdują odzwierciedlenie w jego dorobku naukowym. Po doktoracie opublikował, oprócz omawianej monografii, książkę *W poszukiwaniu teorii znaczenia*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2018, współredagował 6 tomów prac zbiorowych. Ponadto, opublikował 26 artykułów w czasopismach, 8 jako rozdziały monografii, wiele z nich w języku angielskim. Brał udział w 3 konferencjach międzynarodowych. Był kierownikiem zrealizowanego grantu OPUS NCN, na podstawie którego powstała omawiana monografia *Directival Theory of Meaning. From Syntax and Pragmatics to Narrow Linguistic Content*. Jest w trakcie realizacji grantu Grant ERC (Advanced Grant), „Making Sense of Games”, a także wykonawcą trzech innych grantów. Jest członkiem 4 towarzystw naukowych, w tym prezesem Ośrodka Badań Filozoficznych, które jest bodaj największym towarzystwem polskim popularyzującym filozofię, a w ramach tego ośrodka zorganizował „Kawiarnię Filozoficzną”. Ponadto osiągnięciami Ośrodka są: konferencje krajowe (Zlot Filozoficzny), konferencje międzynarodowe (Context, Cognition and Communication Conference, Trends in Interdisciplinary Studies), publikacja czasopism naukowych (Avant – 27 numerów) oraz serii książek dostępnych w otwartym dostępie (Biblioteka OBF – 6 wydanych książek). W latach 2008–2018 był redaktorem naczelnym „Internetowego Magazynu Filozoficznego HYBRIS”. W roku 2015 założył czasopismo „Replay – The Polish Journal of Game Studies”, którego jest redaktorem naczelnym. Jego dorobek „punktowy”, to 92 cytowania (bez autocytowań), indeks Hirscha 5, punktacja MNiSW 652. Zdaniem recenzenta „na szczególne wyróżnienie zasługuje fakt, że od roku 2017 jest *post doctoral researcher* na Uniwersytecie Kopenhaskim, realizując grant wymieniony powyżej.” Podsumowując recenzent konstatuje, iż „że dorobek Habilitanta jest tak wartościowy i obszerny, że mógłby nawet stać się podstawą wystąpienia o tytuł naukowy profesora.”

Prof. Joanna Odrowąż-Sypniewska, oceniając przedłożoną przez habilitanta monografię, stwierdziła, że „bez wątpienia przedsięwzięcie, którego podjął się Paweł Grabarczyk jest bardzo ambitne. Zadanie, jakie sobie postawił, składało się z dwóch - ściśle ze sobą związanych - części. Po pierwsze, dokonał drobiazgowej analizy teorii Ajdukiewicza, przedstawił jej mocne i słabe strony. Wskazał te tezy i założenia, które jego zdaniem są wartościowe i warto je zachować i rozwinąć oraz te, z których należy zrezygnować. Porównał teorię Ajdukiewicza z innymi podobnymi teoriami, co pozwoliło mu zidentyfikować dodatkowe trudności i wyzwania, z jakimi powinna zmierzyć się adekwatna dyrektywalna teoria znaczenia. Za najważniejsze cechy teorii

autora artykułu „Język i znaczenie” Grabarczyk uważa założenie o istnieniu dyrektyw językowych i ich roli w determinowaniu znaczenia, definiowanie znaczenia w taki sposób, że nie wyznacza ono odniesienia (przy czym Grabarczyk zaznacza, że stanowisko Ajdukiewicza nie było tutaj jednoznaczne) oraz prohibicyjny charakter proponowanej semantyki. Wszystkie te cechy Grabarczyk zachowuje w swojej teorii, której stworzenie było głównym celem autora recenzowanej monografii. Uwalnia się przy tym od takich niepożądanych założeń, jak to, że teoria ma dotyczyć tylko języków zamkniętych, czy to, że ma być powiązana z radykalnym konwencjonalizmem.” Podsumowując swoje uwagi krytyczne na temat rozprawy dr. Grabarczyka, recenzentka stwierdza, że „propozycja Grabarczyka jest bardzo wartościowa i z całą pewnością wzbogaca repertuar dostępnych teorii znaczenia. Autor w bardzo przekonujący sposób pokazuje jej zalety i udowadnia, że spełnia większość dezyderatów, które adekwatne teorie znaczenia powinny spełniać. Dyrektywalna teoria znaczenia zaproponowana przez Grabarczyka jest bardzo szczegółowo przemyślaną i dopracowaną koncepcją znaczenia wąskiego. Z mojego punktu widzi jej wadą jest to, że nie mówi nam niczego o odniesieniu, ale jest to wada, którą inni - w tym Autor monografii - uważają za zaletę. W mojej opinii monografia jest poważnym osiągnięciem naukowym, a jej Autor jest badaczem o wybitnych zdolnościach analitycznych i rozległej wiedzy filozoficznej.”

Omawiając pozostały dorobek naukowy dr. Grabarczyka, prof. Odrowąż-Sypniewska stwierdza: „Dr Paweł Grabarczyk zajmuje się filozofią języka, filozofią umysłu (zwłaszcza filozofią percepcji) a ostatnio związkami filozofii z nowoczesnymi technologiami (filozofia informatyki, groznawstwo). Poza monografią *Directival Theory of Meaning* po doktoracie habilitant opublikował książkę *W poszukiwaniu teorii znaczenia* (UŁ 2018), opublikował 8 rozdziałów w monografiach (z czego 4 to hasła encyklopedyczne; w tym 2 rozdziały i 2 hasła po angielsku) oraz 25 artykułów (w tym 13 po angielsku). 5 spośród tych artykułów jest blisko tematycznie związanych z monografią habilitacyjną. Habilitant współredagował sześć pozycji książkowych. [...]10 spośród artykułów opublikowanych w czasopismach poświęconych jest filozofii informatyki (1) i groznawstwu (9). Opublikowane zostały w takich czasopismach jak *Game Studies*, *Proceedings of DiGra*, *Proceedings of Philosophy of Computer Games*. Pozostałe 25 artykułów to teksty z zakresu filozofii języka, filozofii umysłu i kognitywistyki. Większość z nich ukazała się w polskich czasopismach (*Przegląd Filozoficzny*, *Filozofia Nauki*, *Avant*, *Hybris*, *Diametros*, *Studia Semiotyczne*, *Studies in Logic, Grammar and Rhetoric*, *Studia metodologiczne*). Warto odnotować publikacje w *Topoi* (wprowadzenie do

numeru specjalnego redagowanego przez T. Ciecierskiego i P. Grabarczyka), *Organon F* oraz w *New Ideas in Psychology*. Dr Grabarczyk brał udział w 17 konferencjach międzynarodowych. Wszystkie referaty zostały wygłoszone po angielsku. 10 z nich (w tym 8 ostatnich) poświęconych było groznawstwu. Habilitant wygłosił także dwa wystąpienia plenarne na zaproszenie: jedno na Zjeździe Filozoficznym w 2011 r, drugie na *11th Semantics and Philosophy in Europe Colloquium* w 2019 r. Dr Grabarczyk kierował grantem Opus NCN (2015). Jego projekt nosił tytuł *Directival theory of meaning - from syntax and pragmatics to content*, a jednym z jego rezultatów jest monografia habilitacyjna. Obecnie jest wykonawcą w grantie ERC *“Making sense of Games”* oraz w grantie Opus NCN *“Semantyczne i epistemologiczne aspekty ostensji”*. Od 2017 r. jest zatrudniony jako *postdoctoral researcher* na IT University of Copenhagen. Przez 10 lat był redaktorem naczelnym czasopisma *Hybris*, obecnie jest redaktorem naczelnym założonego przez niego czasopisma *“Replay: The Polish Journal of Game Studies”*.

Prof. Katarzyna Kijania-Placek w swojej recenzji już na samym wstępie stwierdziła, że jej „ocena dorobku dra Grabarczyka jest zdecydowanie pozytywna”. Następnie, oceniając główne osiągnięcie Habilitanta, uznała, iż „prezentując teorię Ajdukiewicza w pierwszej części książki Autor uzyskał wzorcowy balans pomiędzy referowaniem teorii, a więc unikaniem równoczesnego rozbudowanego krytykowania jej, (co utrudniałoby zrozumienie teorii przez czytelnika), a nie przemilczaniem problematycznych aspektów tejże teorii. Czysta i neutralna prezentacja także nie byłaby pomocna w przedstawieniu teorii, gdyż odciągałaby czytelnika w meandry samodzielnej krytyki w momencie, gdy ma skupić się na przyswojeniu podstaw. Przede wszystkim jednak w drugiej części książki przedstawił oryginalną propozycję teoretyczną, która w radykalny sposób stawia kwestię znaczenia wyrażen językowych. Książka, mimo drobnych mankamentów edytorskich, o których wspominam poniżej, jest bardzo dobrze napisana pod względem językowym i posiada przejrzystą i przemyślaną strukturę. Przedstawienie oryginalnej teorii wiązało się z szeregiem niuansowych argumentacji, które miały oryginalny charakter. Wspomnę o jednym takim argumencie. Istotnym elementem w konstrukcji dyrektywnej teorii znaczenia jest kryterium wyróżnienia sytuacji, które stanowią test semantyczny: wskazują na te zachowania użytkowników języka, które świadczą o ich nieznanym tegoż języka. Problemem jest tu odróżnienie łamania reguł językowych od łamania reguł innych niż językowe, np. reguł uprzejmości. Dr Grabarczyk proponuje przekonujące kryterium (w rozdziale 5.4.5), zgodnie z którym tylko w przypadku łamania reguł językowych nie pociągamy mówcy do

odpowiedzialności za wypowiedziane słowa, nie traktujemy tego co usłyszeliśmy na serio, ani nie wyciągamy z tych słów wniosków pozwalających nam przewidzieć przyszłe zachowanie mówcy. Uważam ten argument za trafny i oryginalny.” Następnie recenzentka sformułowała 11 pytań i wątpliwości, w ramach których podjęła polemikę z niektórymi tezami rozprawy habilitanta, a także wskazała na rozmaite, większe i mniejsze, jego potknięcia.

Oceniając pozostały dorobek naukowy dr. Grabarczyka, prof. Kijania-Placek stwierdza: „Po uzyskaniu stopnia doktora dr Grabarczyk zajmował się głównie trzema grupami zagadnień:

1. Filozofia języka, ze szczególnym uwzględnieniem teorii znaczenia. Do grupy tej zaliczam główną rozprawę habilitacyjną oraz prace takie jak „Dyrektywalna teoria znaczenia w interpretacji behawioralnej” (UŁ), „Od wrażenia do wyrażenia, czyli o niezdeterminowaniu przekładu i względności odniesienia” (*Przegląd Filozoficzny*), „Dyrektywalna teoria znaczenia jako teoria znaczenia wąskiego” (*Przegląd Filozoficzny*), „How ‘meaning’ became ‘narrow content’” (*Studies in Logic, Grammar and Rhetoric*), „Directival Theory of Meaning Resurrected” (*Studia Semiotyczne*) oraz „Inferentialism without Normativity” (*Organon F*). Książka *W poszukiwaniu teorii znaczenia* jest uaktualnioną wersją doktoratu nie biorę jej więc pod uwagę w ocenie dorobku habilitacyjnego.

Kilka z tych prac odnosi się do zagadnień zbliżonych do tych przedstawionych w rozprawie habilitacyjnej, nie znaczy to jednak, że pokrywają się z rozprawą treściowo. Na przykład artykuł „Inferentialism without Normativity”, napisany we współautorstwie, zawiera oryginalny i moim zdaniem bardzo przekonujący argument za tym, że jest wysoce nieoczywiste, że inferencyjne teorie znaczenia, takie jak teoria Brandoma czy Peregrina pociągają normatywność znaczenia w nietrywialnym sensie tego słowa, wbrew wielokrotnym twierdzeniom autorów tych teorii.

Powyżej, w odniesieniu do rozprawy habilitacyjnej, miałam zastrzeżenia co do możliwości analizy jakiegokolwiek aspektu języka naturalnego w oderwaniu od kontekstu. Na tym tle pozytywnie wybija się artykuł „How ‘meaning’ became ‘narrow content’”, gdzie analizowane są także teorie kontekstualne. Praca ta ma jednak na tyle meta-teoretyczny charakter, że przy jej niewielkiej objętości nie ma miejsca na argumentację za tym, że funkcjonalna teoria wąskiej treści dla języka naturalnego jest w ogóle możliwa, a argumentacja skupia się jedynie na pokazaniu jaką rolę taka teoria miałaby do odegrania.

2. Filozofia umysłu, ze szczególnym uwzględnieniem teorii percepcji. Do grupy tej zaliczam prace takie jak „Do Animals See Objects?” (Cambridge Scholars Publishing), „How to (precisely) talk about visual perception? The case of duck/rabbit” (de Gruyter), „Umysł – software czy hardware?” (*Hybris*), „Concepts as soft detectors – On the role concepts play in perception” (*New Ideas in Psychology*) oraz „Kłopoty z „widzeniem”. O filozoficznie istotnych użyciach wyrażenia ‘widzieć’” (*Studia Semiotyczne*) oraz „O niearbitralnym kryterium posiadania struktury obliczeniowej” (*Filozofia Nauki*).

Ponieważ nie jestem specjalistką w dziedzinie percepcji ani w dziedzinie filozofii umysłu, pominię w ocenie te konkretne prace. Wspomnę tylko o artykule „Kłopoty z „widzeniem”. O filozoficznie istotnych użyciach wyrażenia „widzieć”, za który Habilitant otrzymał w roku 2013 nagrodę im. Henryka i Danuty Hiżów przyznaną przez Polskie Towarzystwo Semiotyczne. Byłam na wykładzie wygłoszonym przez dr Grabarczyka z okazji wręczenia nagrody i pamiętam, że tezy wygłoszone spotkały się z bardzo dobrym przyjęciem przez słuchaczy i wywołały ożywioną dyskusję.

3. Teoria gier (nauka o grach) oraz związek filozofii z nowoczesnymi technologiami. Do grupy tej zaliczam prace takie jak „Is every indie game independent? Towards the concept of independent game” (*Game Studies*), „It’s like a walk in the park – on why are walking simulators so controversial” (*Transformacje*), „An Ontological Meta-Model for Games Research” (Proceedings of DiGRA), „Are Loot Boxes Gambling? Random reward mechanisms in video games” (*Transactions of the Digital Games Research Association*), „From Rogue to lootboxes: two faces of randomness in computer games” (*Proceedings of Philosophy of Computer Games*), „Port or conversion? An ontological framework for classifying game versions” (Proceedings of DiGRA) oraz „Świat jawności radykalnej, czyli o znaczeniu prywatności w życiu społecznym” (*Diametros*).

Chodź prace badawcze z nauki o grach nie należą do filozofii z definicji, prace dra Grabarczyka mają charakter interdyscyplinarny i są świetnym przykładem zastosowania metod wypracowanych w filozofii w innej dyscyplinie. Dobrym przykładem jest tu praca „Is every indie game independent? Towards the concept of independent game”, której dr Grabarczyk jest współautorem. Autorzy dokonują analizy pojęć z dziedziny teorii gier video, takich jak “independent game” i „indie game” argumentując za tym, że nie powinny być one traktowane zamiennie, a analizę bazują od strony metodologicznej na Carnapowskiej

metodzie eksplikacji. Artykuł ten ma na dzień dzisiejszy 49 cytowań (nie licząc autocytowań).

Za szczególnie interesujący artykuł uważam także „Świat jawności radykalnej, czyli o znaczeniu prywatności w życiu społecznym”, w którym Autor, na przekór, wydawałoby się, zdrowemu rozsądkowi i zastanej literaturze argumentuje dlaczego nie powinniśmy bać się całkowitej utraty prywatności, w sensie bycia bez przerwy obserwowanym, ani przed tym koniecznie bronić. Szkoda trochę, że akurat ten artykuł ukazał się po polsku, bo oryginalność zaproponowanym w nim argumentów i czas ukazania się artykułu (2013) dawałyby mu szansę na bardzo szeroki wpływ na stan badań, biorąc pod uwagę ogromny wzrost zainteresowania zarówno w literaturze naukowej jak i w publicystyce tematyką prywatności.

Warto wspomnieć też o współautorskie artykule „Are Loot Boxes Gambling? Random reward mechanisms in video games”, która została wyróżniona na międzynarodowej i jednej z najważniejszych w dziedzinie konferencji DiGRA 2018.”

B) Ocena osiągnięć dydaktycznych i popularyzujących naukę:

Prof. Żegleń stwierdziła w swej recenzji, że habilitant „ma bogate doświadczenie dydaktyczne w prowadzeniu zajęć wykładowych i seminaryjnych. [...] Na szczególne odnotowanie zasługuje udział Grabarczyka w nowych projektach dydaktycznych. Na Uniwersytecie Łódzkim wchodził w skład zespołu tworzącego program filozofii, a na Uniwersytecie w Kopenhadze jest członkiem zespołu tworzącego Centrum Edukacji Obliczeniowej (*Center for Computational Education*)” Ponadto recenzentka wskazuje, iż „w działalności popularyzacyjnej wyróżnia się zainicjowany przez Grabarczyka projekt „Kawiarnia Filozoficzna”, tj. otwartych debat filozoficznych dla mieszkańców Łodzi. Za realizację tego cieszącego się dużym zainteresowaniem projektu Paweł Grabarczyk został nagrodzony przez mieszkańców Łodzi specjalną nagrodą „Punkt dla Łodzi”. Paweł Grabarczyk jest również bardzo aktywnym popularyzatorem nauki w różnego rodzaju mediach (artykułach i wywiadach publikowanych w prasie, udzielanych wywiadach i rozmowach prowadzonych w audycjach radiowych i telewizyjnych w kraju i za granicą, wymienia tu Czechy i Danię, ma też zarejestrowane nagrania na *you tube*. Jest bardzo dobrym mówcą, swobodnie posługującym się językiem angielskim, potrafiącym nawiązać kontakt ze słuchaczem.”

Prof. Pańniczek w swojej recenzji nie zawarł odrębnej oceny osiągnięć dydaktycznych, popularyzatorskich i organizacyjnych dr Grabarczyka.

Prof. Odrowąż-Sypniewska w podsumowaniu swojej recenzji zawarła następującą ogólną ocenę pozostałego dorobku naukowego oraz osiągnięć dydaktycznych, popularyzatorskich i organizacyjnych dr Grabarczyka: „Dorobek dra Pawła Grabarczyka zarówno ten naukowy, jak i ten dydaktyczno-organizacyjny oceniam bardzo wysoko. Nie mam najmniejszych wątpliwości, że dr Grabarczyk spełnia wymagania ustawowe dla przyznania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie filozofii. Przedstawił poważne osiągnięcie naukowe, które wnosi istotny wkład w rozwój dyscypliny i zostało opublikowane w prestiżowym wydawnictwie zagranicznym. Ma dorobek naukowy, publikacyjny i dydaktyczny.”

Prof. Katarzyna Kijania-Placek, oceniając przedstawione przez habilitanta osiągnięcia dydaktyczne i popularyzujące naukę, stwierdza, iż „dr Paweł Grabarczyk posiada bogate doświadczenie w zakresie międzynarodowej współpracy naukowej. Oprócz wieloletniego zatrudnienia w zagranicznej uczelni, o czym piszę poniżej w punkcie III, Habilitant wielokrotnie brał udział w zagranicznych konferencjach naukowych (m. in. European Congress of Analytic Philosophy, International Conference on Philosophy of Language and Linguistics, DiGRA, Semantics and Philosophy in Europe) i, co zasługuje na szczególną uwagę, wygłaszał referaty jako prelegent zaproszony na konferencji międzynarodowej *Semantics and Philosophy in Europe* (Warszawa 2019). Teorię zaproponowaną jako osiągnięcie habilitacyjne przedstawiał w serii wykładów na uniwersytecie w Moguncji (2014) oraz na warsztatach *The Nature of The Normative* w Czeskiej Akademii Nauk (2017). Recenzował artykuły dla kilku międzynarodowych czasopism (*Game Studies*, *Axiomathes*, *Semiotica*). Dr Grabarczyk był kierownikiem grantu zespołowego NCN OPUS, w którym zatrudniał wykonawców z trzech ośrodków akademickich w Polsce oraz wykonawcą w jednym grantie krajowym i jednym grantie międzynarodowym (ERC Advanced). Według mojej wiedzy jest jedynym polskim filozofem zatrudnionym w grantie ERC Advanced. Był też koordynatorem dwu grantów ministerialnych, których celem było wprowadzenie polskich publikacji do bazy Phil Papers. Był/jest redaktorem naczelnym dwu czasopism krajowych, *Hybris* (2008-18) oraz *Replay – The Polish Journal of Game Studies* (od 2015). W tym drugim przypadku jest także założycielem czasopisma. Jest także tłumaczem książki Thomasa Metzingera pt.: *Tunel Ego. Naukowe badanie*

umysłu a mit świadomego 'ja'. Dr Paweł Grabarczyk ma rozległe doświadczenie dydaktyczne, zdobyte zarówno w Polsce jak i za granicą. Na Uniwersytecie Łódzkim prowadził zajęcia z historii filozofii analitycznej, filozofii języka oraz filozofii umysłu, w tym seminaria autorskie poświęcone eksperymentom myślowym w filozofii, wątkom filozoficznym w prozie Stanisława Lema oraz etycznym i filozoficznym konsekwencjom technologii cyfrowych. Prowadził także zajęcia z filozofii i historii filozofii na kierunkach niefilozoficznych UŁ, a także zajęcia zdalne z filozofii, etyki i logiki na Polskim Uniwersytecie Wirtualnym. W czasie pobytu na IT University of Copenhagen Habilitant prowadził zajęcia po angielsku zatytułowane „Philosophy of Science”, „Qualitative research methods” oraz „Games and Culture”. Zajęcia prowadzone przez dra Grabarczyka cieszyły się zainteresowaniem studentów i otrzymywały dobre i bardzo dobre oceny. Był promotorem kilkunastu prac licencjackich i magisterskich, w tym, co warto szczególnie docenić, trzech prac magisterskich i sześciu prac licencjackich na IT University of Copenhagen. Jest współtwórcą programu nauczania filozofii dla Uniwersytetu Łódzkiego. Ponadprzeciętnie wygląda także działalność organizacyjna Habilitanta. Od 2014 roku jest prezesem Ośrodka Badań Filozoficznych, który współorganizuje szereg ważnych cyklicznych konferencji filozoficznych w Polsce, takich jak Zlot Filozoficzny, Context, Cognition and Communication Conference czy Trends in Interdisciplinary Studies; wydaje wysoko punktowane czasopismo *Avant* oraz serię książek dostępnych w otwartym dostępie (Biblioteka OBF). Złoty Filozoficzne są najważniejszym forum wymiany myśli dla młodych badaczy filozofii w Polsce, natomiast Cognition and Communication Conference stała się już wizytówką filozofii polskiej na arenie międzynarodowej. Oceniając działalność popularyzatorską dra Grabarczyka należy wymienić współorganizację publicznych debat filozoficznych pod szyldem „Kawiarni Filozoficznej”, organizowanych w łódzkiej klubokawiarni *Niebostan*, za które otrzymał nagrodę „Punkt dla Łodzi” przyznaną przez mieszkańców miasta. O swoich badaniach opowiadał na antenie radiowej w Polsce i w Czechach oraz w duńskiej telewizji, a o stronie praktycznej bycia badaczem filozofii — na łamach *Gazety Wyborczej*.” Ponadto, zdaniem recenzentki, “dr Paweł Grabarczyk wykazał się wzorcową aktywnością naukową w więcej niż jednej uczelni. Zatrudniony był najpierw w Uniwersytecie Łódzkim (2007-obecnie). W roku 2017 wyjechał do Kopenhagi, gdzie został zatrudniony na etacie tzw. post-doca w prestiżowym grantie ERC Advanced Grant, na uniwersytecie IT University of Copenhagen, a od roku 2020 pracuje na tym samym uniwersytecie na etacie naukowo-dydaktycznym, zachowując równocześnie niepełny etat na Uniwersytecie Łódzkim. W Kopenhadze prowadzi wobec tego nie tylko prace badawcze, ale i

dydaktykę, ucząc głównie filozofii nauki. Współpraca badawcza zaowocowała współautorskimi pracami z czołowymi badaczami dyscypliny. To międzynarodowe doświadczenie dra Grabarczyka pośrednio przyczyni się więc do wzbogacenia potencjału zarówno naukowego jak i dydaktycznego Uniwersytetu Łódzkiego.”

W konkluzjach swych recenzji wszyscy recenzenci zgodnie uznali, że dr Paweł Grabarczyk spełnia wymagania stawiane ustawowo osobie ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych i wnioskowali o dopuszczenie dra Grabarczyka do dalszych etapów w przewodzie habilitacyjnym.

Sprawozdanie z dyskusji
komisji do przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego
doktora Pawła Grabarczyka

Po zainicjowaniu spotkania i powitaniu członków komisji przewodniczący komisji otworzył dyskusję nad dorobkiem naukowym i dydaktycznym dr. Grabarczyka.

Jako pierwsza głos zabrała **prof. Kijania-Placek**, która stwierdziła, że dorobek dr. Grabarczyka ocenia bardzo wysoko. Zwróciła przy tym uwagę na fakt, iż zgodnie z nową ustawą recenzenci oddzielnie oceniają współpracę habilitanta z uczelniami zagranicznymi i jeśli chodzi o dr. Grabarczyka, to w jego wypadku jest ona wręcz wzorcowa. Zdaniem recenzentki zarówno wyniki naukowe, jak i dydaktyczne oraz organizacyjne przekraczają wymogi stawiane habilitantom. Prof. Kijania-Placek wskazała, iż przedłożone przez dr. Grabarczyka osiągnięcie z jednej strony sięga do historii filozofii analitycznej w Polsce, ale nade wszystko stanowi własną, oryginalną propozycję teorii znaczenia, którą ocenia bardzo wysoko.

Następnie swoją opinię wyraziła **prof. Joanna Odrowąż-Sypniewska**, która stwierdziła, że również bardzo wysoko ocenia dorobek naukowy habilitanta we wszystkich dziedzinach podlegających ocenie recenzentów, tzn. zarówno samą rozprawę habilitacyjną, jak i pozostały dorobek naukowy, organizacyjny oraz współpracę międzynarodową. Szczególny nacisk w swojej wypowiedzi recenzentka położyła na wyróżniającą działalność organizacyjną dr. Grabarczyka. Sama rozprawa habilitacyjna, zdaniem prof. Odrowąż-Sypniewskiej, jest bardzo ciekawa, zaproponowana przez habilitanta własna teoria dyrektywnej teorii znaczenia jest dopracowana w najmniejszych szczegółach, a szczególnie cenne jest dokładne pozycjonowanie tej propozycji teoretycznej w relacji do innych teorii znaczenia. Zdaniem recenzentki dr. Grabarczyk z nadlatkiem spełnia wymagania stawiane przed kandydatami do habilitacji.

Prof. Jacek Pańniczek z powodu problemów technicznych nie mógł wyrazić swojej opinii. W konsekwencji przewodniczący komisji odczytał konkluzję sporządzonej przez prof. Pańniczka recenzji.

Następnie głos zabrała **prof. Urszula Żegleń**, która stwierdzała, iż nie ma najmniejszych wątpliwości, że mamy do czynienia ze znakomitym kandydatem. Rozprawa habilitacyjna, zdaniem recenzentki, ze wszech miar zasługuje na wyróżnienie, zawiera ona zarówno część przeglądową i krytyczną, skierowaną do odbiorcy zagranicznego, jak i autorską, w której klasyczna teoria Ajdukiewicza zostaje skonfrontowana z nowym podejściem, ważnym dla filozofów języka, lingwistów i kognitywistów. Również cały dorobek dr. Grabarczyka prof. Żegleń oceniła bardzo wysoko i stwierdziła, iż z powodzeniem mógłby on stanowić podstawę ubiegania się o tytuł profesora.

Kolejnym dyskutantem był sekretarz komisji **prof. Banaszekiewicz**, który stwierdził, iż dorobek habilitanta w każdej z trzech dziedzin podlegających ocenie jest imponujący i przekracza wymogi zwyczajowo stawiane habilitantom. Stwierdził, że bardzo duże wrażenie robi na nim odwaga, z jaką dr Grabarczyk podejmuje trudne zagadnienia i podaje samodzielne rozstrzygnięcia, nie unikając zajmowania własnego stanowiska, co, w ocenie sekretarza, stanowi dowód dużej samodzielności i suwerenności intelektualnej habilitanta. Stwierdził przy tym, że nie ma absolutnie żadnych wątpliwości, iż dr Grabarczyk w pełni zasługuje na przyznanie stopnia dr. habilitowanego.

Następnie głos zabrał **dr hab. Tomasz Sieczkowski**, który wyznał, że, pracując lat dwadzieścia w Instytucie Filozofii UŁ, bezustannie jest pod wielkim wrażeniem inteligencji i pracowitości dr. Grabarczyka. Stwierdził, że liczba, jakość oraz tematyczna różnorodność publikacji składających się na dorobek naukowy habilitanta zrobiły na nim ogromne wrażenie. Oceniając główne osiągnięcie naukowe dr Grabarczyka wskazał na właściwości publikacji, dzięki którym może ona trafić także do odbiorców niezajmujących się filozofią analityczną w sposób profesjonalny. Podsumowując oświadczył, iż jednoznacznie opowiada się za dopuszczeniem dr. Grabarczyka do następnych etapów postępowania.

Jako ostatni głos zabrał przewodniczący komisji **prof. Szubka**, który zgodził się z opiniami swoich przedmówców, a następnie, odwołując się do swojego doświadczenia w Radzie Doskonałości Naukowej, wyznał, iż kandydatów do habilitacji zwykł dzielić na dwie grupy: pierwszą tworzą ci, o których nie miał wcześniej okazji słyszeć i dowiaduje się o nich w momencie złożenia wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego. Drugą zaś tworzą bardzo

aktywni badacze, dobrze znani w środowisku uczonych – dr Grabarczyk należy do tej właśnie grupy. Prof. Szubka wysoko ocenił monografię poświęconą koncepcji Ajdukiewicza, która nie ma charakteru historyczno-erudycyjnego, nie jest prezentacją jego teorii w oderwaniu od kontekstu, lecz przeciwnie: dr Grabarczyk próbuje powiązać ją ze współczesnymi dyskusjami w filozofii analitycznej. Ten aspekt zasługuje na wysoką ocenę. Przewodniczący komisji wskazał również na pewne mankamenty pracy habilitanta, np. za mało szczegółowe porównanie Ajdukiewicza z Sellarsem. Pozostały dorobek dr. Grabarczyka został bardzo pozytywnie oceniony przez prof. Szubkę, który wskazał przy tym na jego interdyscyplinarny wymiar.

Następnie przewodniczący komisji otworzył dyskusję, w ramach której dr Grabarczyk odpowiadał na pytania stawiane mu przez członków komisji.

Jako pierwsza głos zabrała **prof. Kijania-Placek**; postawione pytanie dotyczyło autorskiej koncepcji znaczenia dr Grabarczyka, która w swoich założeniach abstrahować ma od zagadnienia kontekstu. Wskazując na to, iż koncepcja ta ma odnosić się do języka naturalnego, w którym, jak wiadomo, występuje zjawisko polisemii, recenzentka stwierdziła, iż w jej opinii zakłada się tu pewną *a priori* znaną i daną syntaksę, tzn. zakłada się, że wszystkie słowa są już z góry przyporządkowane do jakiejś kategorii syntaktycznej, co w języku naturalnym nie jest możliwe poza kontekstem. W konkluzji swojej wypowiedzi prof. Kijania-Placek zapytała habilitanta właśnie o tę zależność syntaksy od kontekstu.

Odpowiadając na pytanie recenzentki **dr Grabarczyk** stwierdził, iż gdyby nie ten podany w recenzji przez prof. Kijanię-Placek przykład z użyciem imienia „Anna”, to skłonny byłby stwierdzić, iż w jego dyrektywnej teorii znaczenia występuje mocne założenie, iż testy semantyczne stanowią moment, w którym udaje się nam abstrahować od kontekstu – one są po to właśnie, aby w ten sposób od niego abstrahować, iż one same stanowią bardzo specyficzny kontekst. Dobrze przetrenowany użytkownik języka orientuje się, że wówczas nie rozmawiamy już normalnie, lecz testujemy język i ten specyficzny kontekst testowania języka już naprowadza go na to, jak działać w takiej sytuacji. Niemniej jednak, zdaniem habilitanta, wspomniany przykład z imieniem „Anna” pokazuje, iż stanowi to pewien problem, gdy idzie o składnię. Odpowiadając na pytanie recenzentki dr Grabarczyk stwierdził, iż w jego koncepcji występuje założenie, że składnia jest zakodowana w języku w tym sensie, iż zakodowana jest w matrycach. W kontekście tego założenia diskutowany przykład z użyciem imienia „Anna” rzeczywiście stanowi problem. Poszukując rozwiązania tego zagadnienia habilitant skłaniałby się ku temu, że

istnieją pewne składniowe wyznaczniki tego, iż imię to zostało użyte w sposób predykatywny, tzn. że składnia też pozwala nam to jakoś wykryć. A zatem w sytuacjach, w których nagle ktoś zaczyna używać nazwy własnej w liczbie mnogiej i mówi np. „Wszystkie Anny” albo „Dwie Anny”, to stanowi to bardzo wyraźny sygnał syntaktyczny dla słuchającego, że mamy tu do czynienia z jakim innym użyciem tego wyrażenia. Zdaniem dr Grabarczyka znaczyłoby to, że kompetentny użytkownik języka w takiej sytuacji, w której pojawia się liczba mnoga, musi rozumieć, że powiedzenie „Dwie Anny” jest równoważne na przykład powiedzeniu „Dwie osoby o imieniu Anna”.

Następnie głos zabrała **prof. Odrowąż-Sypniewska**, która zapytała habilitanta o pochodzenie zdań, które później mają funkcjonować w dyrektywach. Pytanie to wynika stąd, iż w nowej dyrektywnej teorii znaczenia sprawdziany semantyczne mają pełnić dwie role. Po pierwsze, jak u Ajdukiewicza, mają służyć wykrywaniu nieporozumień, a po drugie mają być też testami empirycznymi i w celu znalezienia zdań funkcjonujących w tych testach semantyk – teoretyk ma obserwować, jak język jest używany. Zdaniem habilitanta zdania występujące w dyrektywach są tak banalne, że praktycznie nigdy nie są używane poza sprawdzianami – jeśli tak, to jak semantyk ma je znaleźć, skoro praktycznie nigdy nie są one używane w codziennych rozmowach?

Odpowiadając na pytanie dr Grabarczyk stwierdził, że rzeczywiście testy semantyczne zdarzają się rzadko, ale się zdarzają. Gdy twierdzi się, iż zdania w nich występujące są trywialne i praktycznie nigdy nie są używane poza kontekstem testów, to ma się na myśli to właśnie, iż w innych kontekstach się nie pojawiają, gdyż są w nich bezużyteczne. Nie zmienia to jednak faktu, że w testach owych się pojawiają, nasuwa się tu pytanie, czy same testy zdarzają się często? Na pewno nie jest tak, iż testy takie w ogóle się nie zdarzają, a obserwator miałby trudności z ich znalezieniem. Obserwując ludzi od czasu do czasu można zauważyć, że niekiedy nie przyjmują pewnej odpowiedzi, uznają ją za niedopuszczalną i niemożliwą, ale nie z powodów moralnych – uznają tę wypowiedź za niebyłą. To niewątpliwie się zdarza, a poza tym, jeśli obserwator jest nowym użytkownikiem języka i się go uczy, to z racji tej roli ma on znacznie większą szansę na popełnianie tego typu błędów, a wręcz wynajdywania wadliwych użycić języka, co umożliwia mu wykrywanie większej liczby dyrektyw.

Następnie głos zabrała **prof. Żegleń**, która poprosiła habilitanta o rozwinięcie wątków kognitywistycznych dotyczących treści wąskiej.

Dr Grabarczyk stwierdził, iż bardzo zależało mu na tym, by rozwijana przez niego nowa wersja teorii znaczenia nie odnosiła się tylko do ludzi, był to jeden z głównych powodów, dla których zdecydował się na funkcjonalny opis stanów wewnętrznych potrzebnych przy dyrektywach empirycznych, a to w tym celu, by dowolny system poznawczy, który będzie w stanie zsynchronizować swoje stany poznawcze i zachowania z zachowaniami innych rozmówców, był w pełni kompetentnym użytkownikiem języka.

Kolejne pytanie postawił **prof. Paśniczek**, który poprosił habilitanta o wyjaśnienie występującego w podanej przez niego definicji matrycy oraz definicji znaczenia „distribution”.

W odpowiedzi dr Grabarczyk odparł, iż posługując się terminem „distribution” odwołuje się do takiej opisu, który nam jasno poda spis miejsc, jakie wyrażenie zajmuje w matrycy danego języka oraz pokaże, w jaki sposób matryca ta jest zbudowana.

Ostatnie pytanie postawił **prof. Szubka**, który zapytał habilitanta, co jego zdaniem spowodowało, że koncepcja Ajdukiewicza popadła w zapomnienie i nie zyskała szerszego rozgłosu, mimo że jego prace były tłumaczone na język angielski, na przykład przez Sellarsa w szeroko wykorzystywanej w nauczaniu uniwersyteckim antologii *Readings in Philosophical Analysis*. Czy z powodów czysto socjologicznych, czy też stoją za to jakieś racje merytoryczne?

Odpowiadając dr Grabarczyk stwierdził, że jego zdaniem mamy tu do czynienia ze zbiorem wielu rozmaitych czynników, z których niektóre są naprawdę trywialne, jak na przykład trudne w wymowie nazwisko, lecz najważniejszą przyczyną jest to, iż Ajdukiewicz po prostu stracił serce do tej teorii, co spowodowało, że przestał ją rozwijać.

Po tej wypowiedzi przewodniczący komisji zarządził przejście do trzeciej części kolokwium, którą stanowił **wykład dr. Grabarczyka**.

Swoją wykład habilitant postanowił poświęcić również dyrektywalnej teorii znaczenia, aby wychodząc poza to, co na jej temat zawarł w swej rozprawie, raz jeszcze przyjrzeć się powodom,

dla których zajął się tym zagadnieniem oraz wskazać możliwe kierunki, w jakich w przyszłości można by teorię tę rozwijać. Pierwszym poruszonym przez habilitanta zagadnieniem było pytanie, czy w ogóle warto poszukiwać teorii znaczenia i dlaczego się tym zajął? Nawiązując do swojej rozprawy doktorskiej, poświęconej różnym teoriom znaczenia, dr Grabarczyk stwierdził, iż wnioski z niej płynące były dość pesymistyczne – mimo iż znaczenie stanowi centralne pojęcie dwudziestowiecznej filozofii języka, to jednak podane rozwiązania okazały się niezadowolające. Doprowadziło to do sceptycyzmu czy nawet nihilizmu semantycznego, pojawiło się u niektórych badaczy poczucie, iż powstałe teorie są bezużyteczne. W tym miejscu można by zapytać, po co w takim razie podejmować ponownie zagadnienie znaczenia? Odpowiadając na nie habilitant stwierdził, iż doszedł do przekonania, że udało mu się znaleźć sposób na powiedzenie ludziom, do czego jest im ta teoria potrzebna, niezależnie od tego, jak bardzo jest ona (nie)zadowolająca. W tym miejscu dr Grabarczyk nawiązał do poruszanego w recenzjach zagadnienia, czy terminu „semantyka” należy używać w ten sposób, w jaki on się nim posługuje w swojej książce. A mianowicie mówiąc o teorii znaczenia, która niczego nie mówi o odniesieniu przedmiotowym. Zdaniem habilitanta jednym z powodów, dla których teorie znaczenia straciły na popularności jest to, iż w innych teoriach odnaleziono odpowiedź na pytanie o odniesienie przedmiotowe. Pociąga to za sobą wspomniane już pytanie: po co nam wobec tego teoria znaczenia? Dr Grabarczyk stwierdził, iż słowa „semantyka” używa w dość tradycyjnym znaczeniu jako oznaczenia teorii znaczenia, która może sobie pozwolić na to, by nie wyznaczać odniesienia przedmiotowego. A to dlatego, że mówi ona o czymś zgoła innym. Odpowiedzią na pytanie o czym ta teoria mówi jest zawarta w rozprawie lista dezyderatów, które stanowią również swoiste kryterium umożliwiające stwierdzenie powodzenia tej teorii. Pozwalają ustalić, czy sformułowana teoria działa. W tym miejscu można zapytać, dlaczego te a nie inne postulaty? Dr Grabarczyk wyraził przy tym przekonanie, że nawet jeśli jego nowa dyrektywalna teoria znaczenia okaże się dla kogoś mało satysfakcjonująca i uzna, iż nie realizuje ona stawianych przed nią zadań, to jednak teoria taka jest potrzebna. A mianowicie teoria, która dostarczy nam metodę odróżniania wyrażeń sensownych od tych sensu pozbawionych. Ponadto potrzebujemy teorii dostarczającej testu, metody sprawdzania, czy dwa wyrażenia w danym języku są synonimami. Prawdą jest, iż w języku potocznym trudno znaleźć stuprocentowo synonimiczne wyrażenia. W związku z tym teoria ta powinna również podawać sposób stwierdzania tego, iż dwa wyrażenia mają podobne znaczenia. Prócz tego powinna móc wskazać narzędzie umożliwiające stwierdzenie, czy dwa wyrażenia z dwu różnych języków są przekładami. Ponadto

powinna umożliwiać stwierdzanie wieloznaczności wyrażen. Kolejna rzecz, wykraczającą poza oczekiwania filozofów wobec teorii znaczenia, to metoda rozstrzygania, czy mamy do czynienia ze sporami rzeczowymi, czy też może czysto werbalnymi. Jest to coś, czego ludzie potrzebują na co dzień w debatach i sporach. Następnie teoria znaczenia powinna podać odpowiedź na pytania *stricte* filozoficzne: czym są znaczenia i w jaki sposób ludzie uczą się znaczeń nowych wyrażen? W jaki sposób znaczenia się zmieniają? Potrzebujemy, podkreślił habilitant, teorii odpowiadającej na tego rodzaju pytania. Odpowiedzi na nie składają się na to, co nazywa on teorią znaczenia. Powinna ona również rzucać światło na normatywność języka, a także odnieść się do zagadnienia dyskursów niereferencyjnych oraz zagadnienia rozumienia wyrażen. Stanowi to wszystko zestaw obowiązków, jaki spełniać musi teoria znaczenia.

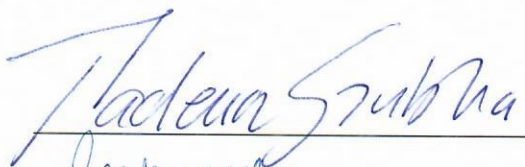
Zdaniem dr. Grabarczyka sam pomysł na to, co zostało przedstawione w książce, a co nosi miano semantyki prohibicyjnej, to teoria, która winna wspierać się na minimalnej ilości założeń a jednocześnie spełniać jak największą ilość wymienionych funkcji. Zdaniem habilitanta można to zrobić, wychodząc od stwierdzenia, iż znaczenie to tylko unikanie nadużyć. Znaczenie nie stanowi swoistej instrukcji obsługi słowa, lecz raczej mówi, czego z danym słowem robić nam nie wolno. Dlatego właśnie znaczenie wyrażen w rzeczywistości jest czymś tak skromnym, jest to zakaz użyć w pewnych kontekstach, zakaz przeczenia zdaniom w pewnych sytuacjach. nasze rzeczywiste działanie językowe, to, w jaki sposób mówimy, jakich słów używamy, jest wynikiem bardzo złożonego procesu, dla którego znaczenie stanowi tylko bardzo podstawowe podłoże, pierwszy krok w formułowaniu wypowiedzi, kolejną warstwę stanowią na przykład społeczne reguły rządzące doбором takich a nie innych słów. To właśnie zagadnienie mogłoby stanowić przedmiot teorii podobnej do dyrektywnej teorii znaczenia, teorii, która opisywałaby inne warstwy życia użytkownika języka i wyjaśniałaby, w jaki sposób powstaje ów ostateczny produkt w postaci wypowiedzi.

Na podstawie recenzji oraz dyskusji w trakcie posiedzenia komisji habilitacyjnej powołanej przez Komisję Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinach archeologia i filozofia w celu przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego dr Pawła Grabarczyka jej członkowie uznali, iż **posiada on osiągnięcia naukowe uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora stanowiące „znaczący wkład” w rozwój filozofii oraz wykazał się „istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni”**, co oznacza, iż spełnia wymagania sformułowane w art. 219 ust 1 Ustawy 2.0, dlatego jednogłośnie podjęli

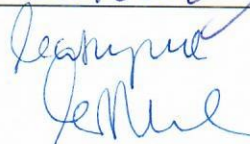
uchwałę o wystąpieniu do Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinach archeologia i filozofia z wnioskiem o nadanie mu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie filozofia.

Podpisy członków komisji:

- 1) przewodniczący komisji
prof. dr hab. Tadeusz Szubka

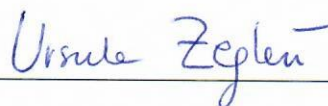
- 2) recenzentka komisji
dr hab. Katarzyna Kijania-Placek prof. UJ

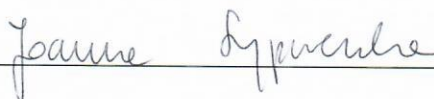
- 3) recenzent komisji
prof. dr hab. Jacek Paśniczek

- 4) recenzentka komisji
prof. dr hab. Urszula Żegleń

- 5) recenzentka komisji
prof. dr hab. Joanna Odrowąż-Sypniewska

- 6) członek komisji
dr. hab. Tomasz Sieczkowski

- 7) sekretarz komisji
dr hab. Artur Banaszek prof. UŁ

